

DOI: 10.32347/2076-815x.2021.78.115-129

УДК 711.502

Гаращак Н.І.,
garash1997@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0899-8536,
НУ «Львівська політехніка»,

БАЛЬНЕОЛОГІЧНИЙ КУРОРТ ВЕЛИКОГО ЛЮБІНЯ В ІСТОРИЧНО-АРХІТЕКТУРНОМУ Й РЕКРЕАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПРИМІСЬКОЇ ЗОНИ ЛЬВОВА

Виявлено особливості архітектурно-просторової організації бальнеологічного курорту «Великий Любінь», встановлено його місце і роль в історико-архітектурному й рекреаційному середовищі приміської зони Львова. Досліджена архітектурно-просторова організація й генеза формування курортного простору Великого Любіня, дана характеристика архітектури його курортної забудови, визначено проблеми й принципи охорони та використання історико-рекреаційної курортної зони. Підтверджена цінність бальнеологічних комплексів у рекреаційних осередках міста та його приміської зони. Окреслено шляхи організації й розвитку архітектурно-просторового образу курорту з урахуванням розташування, нових умов, історико-архітектурного й рекреаційного потенціалу бальнеологічного комплексу. Увага акцентована на потребі: підвищення ефективності функціонування рекреаційної сфери, архітектурно-просторової організації комплексу, селища та регіону; нейтралізації шкідливих наслідків діяльності поблизу рекреаційних зон; обмеженні вирубування лісів для збереження мікроклімату; дотримання норм і правил охорони й використання родовищ мінеральних вод, річок і водойм, збереження й удосконалення природно-рекреаційного й архітектурного середовища; розвитку інженерної й рекреаційної інфраструктури курорту без зміни сформованого архітектурного середовища й колориту території.

Ключові слова: бальнеологічний комплекс; курорт; рекреація; історико-культурні ресурси; приміська зона; природні рекреаційні ресурси; Великий Любінь.

Постановка проблеми

Оптимізація взаємодій урбанізованої та інших підсистем суспільства, зокрема гармонізація зв'язків міст і приміських територій, є однією з найбільш актуальних у світлі зміни адміністративно-територіального устрою України. Сьогодні відбувається зростання ролі приміських територій у соціально-еколого-економічному житті суспільства. Оптимізація взаємодій міста – центру

та прилеглих територій зумовлює ускладнення посторової структури і відносин у приміських зонах. Уваги потребують питання зміни територіальних меж та утворення нових адміністративно-територіальних утворень. На прикладі Львова і його околиць розглядається курортно-рекреаційна функція, яка пов'язана з природним середовищем, історико-культурними й архітектурними цінностями та тяглістю процесів, що тут відбуваються.

Актуальність теми дослідження обумовлена потребою окреслення шляхів розвитку приміських територій обласного центру з урахуванням історико-архітектурного й курортно-рекреаційного потенціалу оточення. Детальне дослідження проведено на прикладі бальнеологічного курорту «Великий Любінь».

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Територіальна сфера впливу міста, яку прийнято називати приміською зоною, відображена в Законі України «Про регулювання містобудівної діяльності» й трактується як «територія, що забезпечує просторовий та соціально-економічний розвиток міста» [18]. Серед зарубіжних науковців, котрі займалися вивченням проблем взаємовідносин міста, варто виділити напрацювання П. Бурд'є [5], Й. Гела [8], Дж. Джейкобса [10], А. Лефевра [13], Л. Мамфорда [22], Р. Флориди [21]. Містобудівні процеси й особливості взаємодії малого міста з територіальними системами вищого рівня вивчає, зокрема, Е. Блейклі [2]. В Україні проблеми міст розглядають, зокрема, вчені: М. Дьомін [9], М. Габрель [6], Є. Ключніченко [12], Т. Панченко [16], А. Плешкановська [17], В.Тимохін [20]. Явища субурбанізації у Львівській області — зміни в сільській місцевості, на рекреаційних територіях та в малих містах приміської зони в нових умовах, зміни відносин Львова з прилеглими територіями досліджують М. Габрель [7], Т. Мазур і Є. Король [14]. Дослідженню проблем архітектурно-рекреаційної сфери також приурочені праці І.Г. Богатюка [3], В. Г. Герасименка [15], С. Домбровської, О. Білотіл, А.Помаза-Пономаренко [11] тощо, реставрацію архітектурної й мистецької спадщини вивчає М. Бевз, Б.Черкес [1].

А.М. Рудницький, підкреслюючи значне зростання ролі розвитку курортного й рекреаційного руху в Західній Україні на зламі XIX–XX ст., наголошував, що «...відбувалося поступове формування численних кліматичних курортів у гірських районах Карпат (Ворохта, Беркут, Яремча, Тершів-Спас та ін.), а також у низькогірних масивах Розточчя й Опілля (Янів) або Дністра (Заліщики). Виникають спеціалізовані водо- й грязелікувальні комплекси (Любінь Великий, Шкло, Трускавець, Моршин, Черче та ін.)» [19]. Покращення подібної ситуації значною мірою пов'язане, як правило, з надходженням

інвестицій, додатковими джерелами фінансування. Зауважимо, що «...рекреаційна сфера є об'єктом багаторівневої правової регуляції» [6:14], де «особливе місце серед природних рекреаційних ресурсів займає природно-заповідний фонд, тобто природні комплекси й об'єкти, які мають особливу природно-охоронну, наукову, естетичну, рекреаційну тощо цінність» [7:198].

Незважаючи на чималу кількість наявних досліджень, що охоплюють архітектурні, урбаністичні, економічні, соціальні та інші аспекти, нові умови господарювання й зростаюча кількість невирішених проблем у сфері відносин міст і прилеглих територій потребують нового погляду щодо теоретико-методологічного обґрунтування політики розвитку й проектування приміських зон великих міст, окреслення шляхів їх ефективного розвитку. Особливе місце тут посідає рекреаційний потенціал приміських територій та вміння його ефективно використати для спільного розвитку та формування агломераційних утворень.

Мета та завдання дослідження

Виявити особливості архітектурно-просторової організації бальнеологічного курорту «Великий Любінь», встановити його місце і роль в історико-архітектурному й рекреаційному середовищі приміської зони Львова, окреслити шляхи розвитку бальнеологічного комплексу курорту Великого Любіня з урахуванням містобудівних умов, історико-архітектурного й курортно-рекреаційного потенціалу. Для розкриття сформульованої мети вирішувались завдання:

- визначити передумови й чинники формування рекреаційної системи приміської зони Львова;
- встановити природно-ландшафтні й містобудівні особливості бальнеологічного комплексу курорту «Великий Любінь» у системі приміської зони Львова;
- дослідити архітектурно-просторову організацію й генезу формування курортного простору Великого Любіня;
- дати характеристику архітектури курортної забудови Великого Любіня, визначити проблеми й принципи охорони та використання історично-рекреаційної курортної зони;
- окреслити шляхи організації й розвитку архітектурно-просторового образу курорту з урахуванням розташування, нових умов, історико-архітектурного й рекреаційного потенціалу бальнеологічного комплексу.

Виклад матеріалу

Уточнимо окремі поняття. Визначимо *приміську зону* як відкриту систему, оскільки тут переплітаються різноманітні соціальні й економічні та

архітектурно-урбаністичні процеси. Локалізація таких зон робить їх відкритими як у напрямку міста, так і в напрямку сільських і природних територій. Зі збільшенням віддалі від міст-центрів рекреаційна сфера приміської зони змінює форми пов'язання з містом-центром і стає опосередкованою. Приміська зона м. Львова — це територія, в межах якої склалися й надалі мають розвиватися активні системоутворювальні зв'язки, що охоплюють всі види діяльності, використання земель, а також водних, рекреаційних та інших ресурсів.

Курортна діяльність пов'язана з лікуванням і реабілітацією населення. *Рекреація* стосується діяльності людей у вільний час, спрямованої на відновлення сил і оздоровлення шляхом участі в культурних заняттях і заходах, різних формах туризму й відпочинку на спеціалізованих територіях. Рекреація охоплює всі види активної діяльності у вільний час. У традиціях української науки курортна й рекреаційна сфери розглядаються спільно, а до рекреації включають також лікування й оздоровлення, тобто всі об'єкти, які відносяться до цієї функції поза межами постійного місця проживання (санаторії, бальнеологічні та інші курорти, центри відпочинку й оздоровлення тощо).

Рекреаційні території та об'єкти — привабливі для відвідування, лікування й відпочинку внаслідок своїх природних, історичних та архітектурних особливостей. Вони зазвичай є природними комплексами, що зберегли свої унікальні характеристики та мають лікувально-оздоровчі ознаки; матеріальні об'єкти, зокрема пам'ятки історії та архітектури, заповідники, водойми, шляхи мандрівок, пляжі тощо. Привабливі рекреаційні властивості впливають на розвиток територій та надають нові шанси.

Архітектурно-ландшафтна організація курортно-рекреаційних територій — діяльність, скерована на «приспособлення» території до виконання рекреаційних функцій, включає такі аспекти: охорону архітектурно-ландшафтних властивостей; забезпечення умов комунікаційної доступності територій і об'єктів; створення комфортних умов проживання, відпочинку та оздоровлення в місцях чи на шляхах мандрівок; формування рекреаційної інфраструктури.

Стан природного середовища корисно впливає на рекреаційні ресурси й розвиток рекреації, стає основою для різних форм туристичної активності та способу архітектурно-ландшафтного освоєння територій.

I. Умови й чинники формування рекреаційної системи приміської зони Львова, місце у ній курорту Великого Любеля. Львів є найбільшим містом на теренах західних областей України і одним із найщільніше заселених міст України, центр освоєної й загосподарованої моноцентричної агломерації. Розвинувшись як надзвичайно компактна територіальна система, місто швидко поглинає райони приміської забудови, які щільним кільцем примикають до

нього. Львів розташований на Великому європейському вододілі, його поверхні горбиста, центр міститься в улоговині, над якою піднімаються височини (гори Високий Замок, Лева, Кортумова).

Приміська територія в радіусі 30 км, що трактується як локальна система розселення Великого Львова, становить 3 тис. кв. км (13% території області), на ній проживає 1,2 млн. мешканців (майже 45% населення Львівщини) з урахуванням населення обласного центру. Приміська територія належить в основному до Пустомитівського, а також частково до Жовківського, Яворівського й Городоцького адміністративних районів. Просторова структура приміської зони міста надзвичайно складна й характеризується різноманітністю природно-ландшафтних умов, високою щільністю населення, високою концентрацією інженерної й транспортної інфраструктур, динамічністю економічних і соціальних процесів, що тут відбуваються. Приміським територіям характерне складне переплетіння сільбищних, промислових, транспортних, комунальних і сільськогосподарських зон, перевагами кращого контакту з природою. Проте вони характеризуються відставанням благоустрою й розвитку об'єктів культурно-побутового обслуговування; низькоефективним зв'язком з містом-центром.

Великий Любін — селище міського типу в Городоцькому районі Львівської області, за 22 км на південний захід від Львова. Селище має багату історію і архітектурну спадщину. У Великому Любіні розташований один із найстаріших в Європі бальнеологічний і кардіологічний курорт, санаторій. Основним лікувальним фактором є сірководнева вода. Площа селища — 5,38 км², кількість населення — 4598 осіб (2018 р.). Любін Великий відноситься до курортів місцевого значення (рішення Львівської обласної ради від 21.12.2004 р. за №294). За своїми природними факторами — підземними мінеральними сульфідними водами, лікувальними торф'яними грязями і м'яким кліматом лісової зони Прикарпаття — курорт відноситься до бальнеогрязьового типу. Основним лікувальним профілем є захворювання серцево-судинної й нервової систем, органів опору та руху, гінекологічних тощо. В санаторії функціонує відділення для долікування хворих, які перенесли гострий інфаркт міокарду, відділення реабілітації дітей, хворих на ДЦП.

Клімат району помірно-континентальний, рельєф рівнинний. Густа річкова мережа (густота сягає в середньому 0,65 км на 1 км² поверхні), що пов'язано з великою кількістю опадів (понад 600 мм у рік), значною лісистістю (12%) і ерозійним розчленуванням поверхні (1,5 км на 1 км²). Довжина річкової мережі району сягає 469,6 км, з яких річки становлять 143,3 км, струмки (потоки) — 326,3 км.

Серед природоохоронних територій і об'єктів виділимо:

- парк курорту «Великий Любінь» (площа 12 га) — парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення в Україні, розташований у західній частині смт Великий Любінь, на території бальнеологічного курорту «Любінь Великий». Статус надано 1984 р. для збереження парку, закладеного у XVIII ст. Тут розташована гідрологічна пам'ятка природи — Сverdлова 1-К курорту «Любінь Великий» (площа 0,25 га);
- парк XIX ст. (площа 5 га) — парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення в Україні, розташований на території Великолюбінської спеціалізованої школи-інтернату у східній частині смт Великий Любінь. Статус надано 1984 року для збереження парку, закладеного довкола Палацу Бруницьких.

II. Курорт «Любінь Великий», архітектурно-просторова організація та генеза формування його середовища. Любінь Великий вважається одним із найстаріших бальнеологічних курортів в Україні (заснований у 1778 р.) — здавна були відомі його цілющі джерела (рис. 1).

Рис. 1. Фото історичних об'єктів (автор фото: Назарій Гаращак)

“Численні західноукраїнські курорти і кліматичні місцевості, що володіли унікальними лікувальними умовами, вже на зламі XIX і XX ст. користувалися суттєвою популярністю не лише в Галичині, а й у сусідніх

країнах. Проте жоден з них не піднявся до рівня великого рекреаційного центру, схожих, наприклад, до Карлових Варів, Закопаного чи Криниці» [19:100]. Подібна ситуація прослідковується і в часі сьогодення.

Уперше згадка про поселення Любінь на річці Верещиці датується 1441 роком. Передається легенда, за якою *«пастух Павло, який страждав жахливими болями в суглобах, якось занурився у тухлу воду і вийшов з відти здоровим»* [4]. Починаючи з другої половини XVI ст., завдяки торф'яним грязям і унікальним сірководневим водам, це місце відоме й набуло популярності; як бальнеологічний курорт функціонує з 1778-го.

Сірководнева вода Любіня Великого уподібнюється до знаменитої «Мацести», зокрема, цілющих властивостей сірководню, який, проникаючи крізь шкіру й дихальні шляхи в організм, впливає на кліткові й тканинні структури, сприяючи розсмоктуванню залишків запальних процесів у суглобах, хрящах, сухожиллях, кістках тощо. Лікувальні властивості сірководневої води були досліджені та описані особистим лікарем короля Речі Посполитої (1576-1586), великого князя Литовського й Руського (від 1576 року), а також князя Семигородського Стефана Баторія – Войцехом Очком (Wojciech Oczko) (1537-1599) [4].

Ініціаторами створення водолікарні були граф Юзеф Яблоновський і Маріанна Свидзинська. Вважається, що саме Маріанною Свидзинською започатковано створення водолікарні для заможних львів'ян. Від 1849 р. Любінь Великий переходить у власність до барона Костянтина Бруницького. Ним були збудовані нові купальні, декілька пансіонатів-вілл та готелі. Сірководнева лікарня в той час була найбільшою в Польщі: щорічно приймала близько двох тисяч пацієнтів, використовувала для оздоровчих процедур воду з п'яти джерел. Два джерела — «Людвік» і «Адольф», названі на честь синів Костянтина Бруницького і мали бювети. Гармонійне поєднання сприятливих кліматичних умов із великими запасами унікальних природних сірководневих вод середньої концентрації та мінералізацією — аналогів яким немає в Україні, а також місцевих торф'яних грязів, які також містять сірководень, є домінантними лікувальними факторами, що дозволяє стверджувати про перспективу курорту.

Інфраструктура курорту Любіня Великого співзвучна зі специфікою і медичним профілем: бальнеологічний комплекс курорту орієнтований на відпочинок і лікування, а також для туризму. Інфраструктура не може гарантувати процвітання певному місцю, але *«її відсутність гарантує неможливість процвітання»* [7:268]. Тож, незважаючи на доволі високий

рівень розвитку окремих компонентів інфраструктури, її загальний стан, на думку автора, далекий від світових стандартів.

До об'єктів культурної й археологічної спадщини віднесено: палац Бруницьких — палац-садиба родини підприємця, нафтового магната Костянтина Бруннера та його нащадків, розташована в східній частині селища Великий Любінь, за 0,5 км від автошляху Н13 (Львів – Самбір); костел Богоматері Ченстоховської — 1914 р. на кошти віруючих католиків селища було придбано ділянку землі для будівництва храму, саму будівлю зведено в 1930-1932 рр. У радянський період споруду використовували як склад для зберігання зерна й гараж для сільгосптехніки, і тільки 1992 р. тут відновлено Богослужіння.

III. Особливості сучасного стану та перспективи розвитку.

Великолюбінські родовища надзвичайно сприятливо впливають на організм людини, володіючи унікальним біологічним складом лікувальних джерел (рис. 2). Особливу цінність представляють оздоровчі прогулянки алеями вікових лип. Сюди впродовж майже 25-ти років приїжджають люди зі специфічними захворюваннями. Комплексна система курортного лікування сприяє відновленню захисних функцій організму, нормалізуючи тонус кровоносних судин, зокрема дрібних і середніх, покращуючи, водночас, кровообіг у всіх органах і системах, налагоджуючи обмін речовин. Сірководневі води в поєднанні з масажем, торф'яними грязями, фізіотерапевтичними процедурами тощо посилюють адаптаційні, компенсаторні процеси в організмі людини. До комплексу лікувально-оздоровчих процедур бальнеологічного курорту Любіня Великого відносяться хвойні, вуглекислі, перлинні, лазерні, кисневі ванни, що вирізняються чудовим ефектом зцілення організму людини.

Рис. 2. Фото сучасного стану об'єктів курортного комплексу
(автор фото: Назарій Гаращак)

Купання в басейні мінеральної води вважається ще одним із видів курортно-оздоровчої системи.

Великий Любінь пишається пам'ятками архітектури, які представляють цінність, з-поміж яких — дерев'яна Миколаївська церква (1854 р.) і дзвіниця. Неподалік збудована нова мурована греко-католицька церква. Діє тут і православний храм. У 1990 році відновилася римо-католицька громада, повторно було освячено костел на честь Матері Божої Ченстоховської. Палац, який був перебудований у 1909-1910 рр. Адольфом Бруницьким за проектом архітектора Йозефа Шульца (1840-1917), дійшов до наших днів. Одноповерхова споруда Палацу Бруницького знаходиться посеред парку. Збудована з цегли. Середня центральна частина палацу — двоповерхова з баштоподібним завершенням. Багате зовнішнє оздоблення палацу виконане майстром Петром Герасимовичем. З-поміж оздоблень — герби Бруницьких і Шимановських, які під час останньої реставрації в ХХІ ст. були відновлені. В часі сьогодення палац переобладнаний під інтернат, де проживають діти з особливими психічними вадами. До нинішніх днів дійшло внутрішнє планування палацу та частково інтер'єри.

Ліс і паркова зона — ці своєрідні «регулятори клімату», постають справжніми володарями цілісності водо- й ґрунтозахисного середовища, місцем рекреації, а пам'ятки історії та архітектури є цінністю краю, поряд із природним ресурсом рекреації.

Для вирішення сформульованих у статті задач обґрунтовано конкретні пропозиції.

1. Чіткого окреслення місця рекреаційної функції в приміській системі Львова, резервування територій для цих потреб і розвитку нових видів рекреації, зміни технологій і методів природокористування для збереження й екологічно-орієнтованого використання рекреаційного потенціалу.

2. Змінити ландшафтно-просторовий підхід до організації селища — курорту — урізноманітнити рекреаційну підсистему, інтегрувати соціально-економічну, екологічну, історико-культурологічну складові в Концепцію інтегрованого розвитку громади та комплексному плані її просторового розвитку.

3. Базувати Концепцію на збереженні багатогранності історичної складової архітектурно-просторової системи та врахуванні нових шансів, які виникають після адміністративно-територіальної реформи.

Висновки

1. Бальнеологічні комплекси в рекреаційних осередках приміської зони Львова та регіону представляють чималу цінність народу, держави та служать потенціалом розвитку територій.

2. Гармонійне поєднання сприятливих кліматичних умов із великими запасами унікальних природних сірководневих вод середньої концентрації та мінералізацією (аналогів немає в Україні) і місцевих торф'яних грязей, які також містять сірководень, — це домінуючі лікувальні фактори ефективності курорту Любіня Великого в минулому та його ефективного розвитку.

3. Для успішного функціонування бальнеологічного комплексу Любіня Великого в історично-рекреаційному середовищі приміської зони Львова необхідно: вдосконалювати організаційно-економічні механізми підвищення ефективності функціонування як сфери рекреаційної, так і архітектурно-просторової комплексу, селища та регіону в цілому; нейтралізувати шкідливість виробництв поблизу рекреаційних зон; обмежити вирубування лісів для збереження мікроклімату; дотримуватися санітарної охорони мінеральних джерел і правил використання родовищ мінеральних вод, річок і водойм, збереження й удосконалення природно-рекреаційного й архітектурного середовища; розвивати інженерну й рекреаційну інфраструктури курорту, зберігаючи сформоване архітектурне середовища та колорит територій, покращувати й удосконалювати туристично-рекреаційний потенціал селища та його оточення.

Використана література

1. Архітектура Львова. Часи і стилі XIII–XXI ст. / [М. Бевз [та ін.] ; упор і наук. ред. Ю. О. Бірюльов ; ред. кол. Б. Черкес]; Ін-т арх. НУ «Львівська політехніка», Інститут Львова. Львів: Центр Європи, 2008. 720 с.
2. Блейклі Е. Дж. Планування місцевого розвитку. Теорія і практика. Вид. 2-ге. Львів: Літопис, 2002. 416 с.
3. Богатюк І.Г. Рекреаційні зони в Україні: стан та перспективи розвитку // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації професійних спілок України. 2011, № 4, с. 48-51.
4. Бублик Б.Г. Великий Любінь [Електронний ресурс] // Енциклопедія Сучасної України; [гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.]; НАН України, НТШ. К.: Ін-т енциклопед. дослід. НАН України, 2005. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=32747 (дата звернення 13.10.2021).
5. Бурдые П. Физическое и социальное пространство: пер. с фр. // Социология социального пространства. 2007. М.: Ин-т эксперимент. социол. ; Спб.: Алтейя, с. 49–64. URL: https://socioline.ru/files/5/39/sociologiya_socialnogo_prostranstva.pdf (дата звернення 14.10.21).
6. Габрель М.М. Просторова організація містобудівних систем. К.: Вид. дім А.С.С, 2004. 400 с.

7. Габрель М. М. Підвищення ефективності містобудівних рішень в організації приміських територій: моногр.; Львівський національний аграрний університет. Львів : Сполом, 2014. 272 с.
8. Гел Й. Міста для людей: пер. О. Любарська. К.: Основи, 2018, 304 с.
9. Демин Н.М. Городские агломерации в контексте исследования феномена форм и систем расселения // Містобудування та територіальне планування: наук.-техн. зб. К.: КНУБА, 2012. № 45 (1), с. 3-15.
10. Джейкобс Дж. Смерть и жизнь больших американских городов [Електронний ресурс]: пер. с англ. Л. Мотылева. М.: Новое изд-во, 2011. 460 с. URL: <http://tehne.com/library/dzhekobs-dzh-smert-i-zhizn-bolshih-amerikanskih-gorodov-moskva-2011> (дата звернення 12.10.21).
11. Домбровська С.Н., Білотіл О.М., Помаза-Пономаренко А.Л. Державне регулювання туристичної галузі України: моногр. Х.: НУЦЗУ, 2016. 196 с.
12. Клюшниченко Є. Є. Соціальна спрямованість житлової забудови // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. 2017, вип. 47, с. 352-358.
13. Лефевр А. Производство пространства [Електронний ресурс]: пер. с фр. И. Стаф. М.: Strelka Press, 2015. 432 с. URL: file:///C:/Users/72.35511/ЛефеврА.-Производство_пространства-2015.pdf (дата звернення 09.10.21).
14. Мазур Т. М., Король Є.І. Проблеми містобудівного розвитку міст-курортів Львівщини // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Архітектура. Львів: Вид-во Львів. політех., 2017, № 878, с. 100–107.
15. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: моногр. / [за заг. ред. В. Г. Герасименко]. Одеса: ОНЕУ, 2016. 262 с.
16. Панченко Т.Ф. Ландшафтно-рекреаційне планування природно-заповідних територій: моногр. К.: Логос, 2015. 176 с.
17. Плешкановська А.М., Савченко О.Д. Епохи і міста. К.: Ін-т урбаністики, 2019. 264 с.
18. Про регулювання містобудівної діяльності [Електронний ресурс]: Закон України [док. 3038, ред від 24.07.2021]. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 34. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення 17.09.21).
19. Рудницький А.М. Розвиток міст західних областей УРСР та їх соціалістична реконструкція. Львів: Вища школа, 1971.
20. Тімохін В.О. Просторово-часова концепція та ідеологія розвитку сучасного міста [Електронний ресурс] // Співвідношення категорій містобудування та ідеологій. К., 2003, с. 306-313. URL:

http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/50244/2/2003n486_Timokhin_V-Prostorovo_chasova_kontseptsia_306-313.pdf (дата звернення 17.09.21).

21. Флорида Р. Криза урбанізму. Чому міста роблять нас нещасними? К.: Наш Формат, 2019. 320 с.

22. Mumford L. The City // International Encyclopedia of the Social Science (ed. D. L. Sills). NY, USA: The MacMillan Co& The Free Press. 1968, vol. II, pp. 447-472.

Гаращак Н.,
НУ «Львовская политехника»,

БАЛЬНЕОЛОГИЧЕСКИЙ КУРОРТ БОЛЬШОГО ЛЮБИНЯ В ИСТОРИЧЕСКО-АРХИТЕКТУРНОЙ И РЕКРЕАЦИОННОЙ СРЕДЕ ПРИГОРОДНОЙ ЗОНЫ ЛЬВОВА

Выявлены особенности архитектурно-пространственной организации бальнеологического курорта «Великий Любень», установлено его место и роль в историко-архитектурной и рекреационной среде пригородной зоны Львова. Исследована архитектурно-пространственная организация и генеза формирования курортного пространства Великого Любиня, дана характеристика архитектуры его курортной застройки, определены проблемы и принципы охраны и использования историко-рекреационной курортной зоны. Подтверждена ценность бальнеологических комплексов в рекреационных центрах города и его пригородной зоны. Обозначены пути организации и развития архитектурно-пространственного образа курорта с учетом расположения, новых условий, историко-архитектурного и рекреационного потенциала бальнеологического комплекса. Внимание акцентировано на необходимости повышения эффективности функционирования рекреационной сферы, архитектурно-пространственной организации комплекса, поселка и региона; нейтрализации вредных последствий деятельности вблизи рекреационных зон; ограничении вырубке лесов для сохранения микроклимата; соблюдении норм и правил охраны и использования месторождений минеральных вод, рек и водоемов, сохранение и усовершенствование природно-рекреационной и архитектурной среды; развития инженерной и рекреационной инфраструктуры курорта без изменения сложившейся архитектурной среды и колорита территорий.

Ключевые слова: бальнеологический комплекс; курорт; рекреация; историко-культурные ресурсы; пригородная зона; природные рекреационные ресурсы; Великий Любень.

Nazariy Harashchak ,
Lviv Polytechnic National University

BALNEOLOGICAL RESORT OF GREAT LUBINY IN THE HISTORICAL-ARCHITECTURAL AND RECREATIONAL ENVIRONMENT OF THE SUBURBAN ZONE OF LVIV

The peculiarities of the architectural and spatial organization of the balneological resort "Velykyi Lyubin" are revealed, its place and role in the historical - architectural and recreational environment of the suburban zone of Lviv are established. The architectural and spatial organization and genesis of the formation of the resort space of Velykyi Lyubyn have been studied, the architecture of its resort buildings has been characterized, the problems and principles of protection and use of the historical and recreational resort zone have been identified. The value of balneological complexes in the recreational centers of the city and its suburban area has been confirmed. The ways of organization and development of the architectural and spatial image of the resort are outlined, taking into account the location, new conditions, historical, architectural and recreational potential of the balneological complex. Attention is focused on the need to: increase the efficiency of the recreational sphere, architectural and spatial organization of the complex, village and region; neutralization of harmful consequences of activity near recreational zones; limiting deforestation to preserve the microclimate; observance of norms and rules of protection and use of deposits of mineral waters, rivers and reservoirs, preservation and improvement of the natural-recreational and architectural environment; development of engineering and recreational infrastructure of the resort without changing the existing architectural environment and color of the territories.

Key words: balneological complex; resort; recreation; historical and cultural resources; suburban zone; natural recreational resources; Velykyi Lyubin.

REFERENCES

1. *Arkhitektura L'vova. Chasy i styli XIII–XXI st.* / [upor i nauk. red. Yu. O. Biryul'ov]. L'viv: Tsentr Yevropy, 2008. 720 c. {in Ukrainian}
2. Bleykli E. Dzh. *Planuvannya mistsevoho rozvytku. Teoriya i praktyka* [Planning Local Economic Development. Theory and Practice]. L'viv: Litopys, 2002. 416 s. {in Ukrainian/English}
3. Bohatyuk I.H. *Rekreatsiyni zony v Ukrayini: stan ta perspektyvy rozvytku.* [w:] *Visnyk Akademiyi pratsi i sotsial'nykh vidnosyn Federatsiyi profesiynykh spilok Ukrayiny.* 2011, № 4, pp. 48-51. {in Ukrainian}

4. Bublyk B. H. Velykyy Lyubin'. [w:] *Entsyklopediya Suchasnoyi Ukrayiny*, 2005, NAN Ukrayiny. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=32747 {in Ukrainian}.
5. Burd'ye P. Fizicheskoye i sotsial'noye prostranstvo [Espace physique et social]. [w:] *Sotsiologiya sotsial'nogo prostranstva*. M.-Spb., 2007, pp. 49–64. URL: https://socioline.ru/files/5/39/sociologiya_socialnogo_prostranstva.pdf {in Russian/La France}
6. Habrel' M.M. Prostorova orhanizatsiya mistobudivnykh system. K.: A.S.S, 2004. 400 p. {in Ukrainian}
7. Habrel' M.M. Pidvyshchennya efektyvnosti mistobudivnykh rishen' v orhanizatsiyi prymis'kykh terytoriy. L'viv : Spolom, 2014. 272 p. {in Ukrainian}
8. Gell Y. Mista dlya lyudey [Cities for people]. K.: Osnovy, 2018, 304 p. {in Ukrainian/English}
9. Demin N.M. Gorodskiye aglomeratsii v kontekste issledovaniya fenomena form i sistem rasseleniya [w:] *Místobuduvannya ta teritoríal'ne planuvannya*. K.: KNUBA, 2012, № 45 (1), pp. 3-15. {in Russian}
10. Dzheykobs Dzh. Smert' i zhizn' bol'shikh amerikanskikh gorodov [The Death and Life of Great American Cities]. M.: Novoye izd-vo, 2011. 460 s. URL: <http://tehne.com/library/dzhekobs-dzh-smert-i-zhizn-bolshih-amerikanskih-gorodov-moskva-2011> {in Russian/English}
11. Dombrovs'ka S.N., Bilotil O.M., Pomaza-Ponomarenko A.L. Derzhavne rehulyuvannya turystychnoyi haluzi Ukrayiny. Kh.: NUTSZU, 2016. 196 p. {in Ukrainian}
12. Klyushnychenko Ye.Ye. Sotsial'na spryamovanist' zhytlovoi zabudovy [w:] *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannya*. 2017, vyp. 47, pp. 352-358. {in Ukrainian}
13. Lefevr A. Proizvodstvo prostranstva [La production de l'espace]. M.: Strelka Press, 2015. 432 p. URL: file:///C:/Users/72.35511/ЛевеврА.-Производство_пространства-2015.pdf {in Russian/La France}
14. Mazur T. M., Korol' Ye.I. Problemy mistobudivnoho rozvytku mist-kurortiv L'vivshchyny. [w:] *Visnyk Natsional'noho universytetu «L'vivs'ka politehnika»*. Seriya: Arkhitektura. L'viv, 2017, № 878, s. 100–107. {in Ukrainian}
15. Otsinka turystychno-rekreatsiynoho potentsialu rehionu [za zah. red. V. H. Herasymenko]. Odesa: ONEU, 2016. 262 p. {in Ukrainian}
16. Panchenko T.F. Landshaftno-rekreatsiyne planuvannya pryrodno-zapovidnykh terytoriy. K.: Lohos, 2015. 176 p. {in Ukrainian}
17. Pleshkanovs'ka A.M., Savchenko O.D. Epokhy i mista. K.: In-t urbanistyky, 2019. 264 p. {in Ukrainian}

18. Pro rehulyuvannya mistobudivnoyi diyal'nosti: Zakon Ukrayiny. [w:] Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny, 2011, № 34. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> {in Ukrainian}
19. Rudnyts'kyi A.M. Rozvytok mist zakhidnykh oblastey URSR ta yikh sotsialistychna rekonstruktsiya. L'viv: Vyscha shkola, 1971. {in Ukrainian}
20. Timokhin V.O. Prostorovo-chasova kontsepsiya ta ideolohiya rozvytku suchasnoho mista. [w:] Spivvidnoshennya katehoriy mistobuduvannya ta ideolohiy. K., 2003, pp. 306-313 URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/50244/2/2003n486_Timokhin_V-Prostorovo_chasova_kontsepsiia_306-313.pdf {in Ukrainian}
21. Floryda R. Kryza urbanizmu. Chomu mista roblyat' nas neshchasnymy? [The New Urban Crisis: How Our Cities Are Increasing Inequality, Deepening Segregation, and Failing the Middle Class]. K.: Nash Format, 2019. 320 p. {in Ukrainian/English}
22. Mumford L. The City. [w:] International Encyclopedia of the Social Science. NY, USA: The MacMillan Co&The Free Press, 1968, vol. II, pp. 447-472. {in English}